

22-E-147

II 6/16

LIDOVÁ KNIHOVNA
PRÁVNICKÁ A STÁTOVĚDECKÁ.

Pořádají V. PŠORN a Dr. F. PROCHÁZKA.

Čís. 30. a 31.

Cena ● hal.

DR. KAREL RÝZLER:

Vznik, rozvod a rozloučení
manželství.

S dodatkem :

O reformě práva manželského.

44/475

NAKLADATEL B. KOČÍ V PRAZE.

1908.

22-E-147
I. Dublav

Lidová knihovna právnická a státovědecká.

V české literatuře neměli jsme doposud knihovny, psané a řízené směrem vědecko-populárním, z níž mohli by tisícové čtenářstva čerpatí nejdůležitější pojmy právní a státovědecké.

Je zajisté užnánou pravdou, že známost zá- sad právních, a to i těch, které jsou na nejvyšš d- ležitě pro každého člena státu, je velmi nepatrná. A naplňuje podivem, že nejen lidé prostí, jimž nedo- stalo se prosloubenějšího vzdělání, s ustanoveními právními obeznámeni nejsou, nýbrž že i osoby, t. zv. inteligentní, vědomostí takových mají po skrovnu. A přece títo všichni denně kupují, prodávají, najímají, svědčí, znalecké posudky podávají, žalují, jsou urá- ženi nebo uráží, vykonávají čestné úřady porotců, poručníků, opatrovníků atd., atd., tedy denně po- drobují se zákonům, kterých však ku své škodě často neznají. A nejinak je tomu, pokud jde o známost ve-řejného práva. Kolik lidí, kteří berou ráno noviny do ruky, má ujasněné pojmy o státním občanství, o právech státního občana, o sněmu, říšské radě, delegacích, o obci, úřadech, clech, o otázce sociální, ženské, o pojišťování, branné povinnosti atd. atd. —, o nichž se v denních listech dočítají a přes které zrovna klopýtají? Jak možno však na někom žádat, aby pronášel úsudky, rozhodoval, vliv vykonával na záležitosti veřejné, o nichž se mu nedostává základ- ních pojmů?

Naše „Lidová knihovna právnická a státově- decká“ máce býti rádcem a vůdcem každému, kdož zajímá se o stěžejní i podřízenější otázky veřejného života, i nepochybujeme, že úkolu tomu zúplna do- stojí!

 Viz pokračování na třetí stránce obálky!

LIDOVÁ KNIHOVNA PRÁVNICKÁ A STÁTOVĚDECKÁ.

Pořádají V. PŠORN a Dr. F. PROCHÁZKA.

Čís. 30. a 31.

Cena 40 hal.

DR. KAREL RÝZLER:

Číslo 2187/II

Vznik, rozvod a rozloučení manželství.

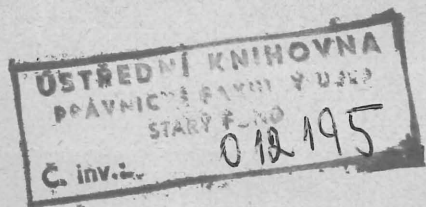
S dodatkem:

O reformě práva manželského.

NAKLADATEL B. KOČÍ V PRAZE.

1908.

Knihtiskárna Jos. B. Zápotočný v Rokycanech.

Poměr státu a církve v zákonodárství manželském.

V dějinách vzájemného poměru mezi státem a církví, který jest jedním z nejdůležitějších kulturních problémů minulosti i přítomnosti, bylo zákonodárství manželské jednou z nejspornějších otázek. Od té doby, co stát počal si uvědomovati své úkoly a povinnosti, docházelo k tuhým konfliktům mezi mocí státní a církevní, neboť jak stát tak i církve osvojovaly si výlučné právo, poměry manželské vlastními zákony výhradně upravovati. Spor tento jest přirozený, neboť jak stát svých úkolů dbalý tak i církve, pokud nechce upustiti od svého učení a svých zásad, nesmějí se vzdáti vlivu na vývoj instituce tak důležité jako jest manželství. Manželství vychovává budoucí občany státu, jest základem rodiny a obce a sloupem spořádaného života ve státě, manželství jest zkrátka životní podmínkou pro trvání a zdárný vývoj státu a institucí těsně spjatou se životními jeho zájmy. Jest proto přirozeno, že stát čím více uvědomuje si své stanovisko nad stranami politickými i náboženskými, tím větší vliv hledí si opatřit na právní úpravu manželství a tím více snaží se vytlačit jiné vlivy moci státní v cestu se stavící.

A církev? I tato reklamovala a reklamuje dosud zákonodárství manželské výhradně pro sebe. Církev činí tak dle svého učení a dle svých zásad. Dle učení katolické církve jest manželství svátostí samým Kristem založenou, jejíž hlavní obsah samým bohem jest stanoven. Z božského původu manželství a jeho svátostné povahy dovozuje církev, že manželství jest institucí čistě církevní, že právní úprava a soudnictví manželské náleží výhradně před forum církevní a že toliko po stránce soukromoprávní, pokud se jedná o úpravu poměrů čistě majetkových, lze pravomoc státu a zákonodárství státního uznati. Dle učení a názoru církve jest moc světská od moci církevní oddělena a proto musí úprava manželství, které již původem svým je svaté a které samým Kristem ještě větší měrou bylo posvěceno, ponechána býti té moci, které bůh správu všech věcí božských na zemi svěřil, t. j. církvi. Dle názoru katolické církve smí tedy církev samojediná stanoviti podmínky, za kterých se manželství smí či nesmí uzavřítí a církev samojediná smí také soudcovsky rozhodovati, zda uzavřené manželství jest platné či neplatné. Jedině církev má tedy právo stanoviti překážky manželství, rozhodovati o neplatnosti manželství a předsébráti formality, ve kterých se manželství uzavírá. Církev trvá dále na zásadě, že co bůh spojil, člověk nemá rozlučovati, nýbrž jen bůh nebo církev jako zastupkyňe boží na zemi, a proto prý výhradně církvi přísluší právo stanoviti případy, kdy uzavřené manželství smí se rozloučiti. Dle tohoto učení neuznává církev oněch příčin rozloučení manželství, které by snad stanoveny byly mocí státní a řády světskými.

Oboje stanoviska, učení církve i zájem moderního státu, příkrě na sebe narážejí. Moderní stát,

pro který nesmějí rozhodovati zájmy té které konfesse, nýbrž společné zájmy všech občanů bez ohledu na jejich vyznání náboženské, nemůže názor církevní nikdy uznati. A tak vidíme, že v oboru zákonodárství manželského snadno vypuknouti může prudký konflikt mezi státem a církví a že spor tento bude tím příkrější, čím více stát v zákonodárství manželském uplatňovati bude hlediska od učení církevního odchylná, čím více moderní společnost bude se zastaralých názorů církve odchylovati a toto odlišné stanovisko svým vlivem v zákonodárství a správě státní uplatňovati.

Byly ovšem doby, kdy takového rozdílu mezi učení církve a názory ostatní společnosti nebylo. Doba tato neznala také rozporu mezi státem a církví ve věcech manželských, aspoň ne rozporu tak příkrého, jaký vidíme v době dnešní. Tyto poměry panovaly až do doby nové. Ve středověku byly názory církve o manželství všeobecně uznávány, manželství jako svátost pokládáno za záležitost výhradně církevní a zákonodárství a soudnictví manželské ponecháváno církvi.

Pravomoci církevní ve věcech manželských ani vnitřní oprávněnost nebyla upírána. Mimo to byla to doba, ve které moc státní vůči moci církve hrála velmi smutnou roli. Středověký stát byl v područí církve a papež byl nejvyšším vládcem světských králů a knížat. Víme, že středověké křesťanstvo ovládáno bylo mocnou touhou po jedině universální monarchii křesťanské dle vzoru bývalého císařství římského s jedinou vládnoucí hlavou všeho křesťanstva v čele. Po zániku mohutné říše francké byli to papežové, kteří dovedli idej této pro své snahy využití a tak na místo císařů vlády nad křesťanstvem se ujali. Papež byl universálním suverénem, který jako

zástupce boží měl veškeru moc na nebi i na zemi, a kterému byli poddáni svěšťtí panovníci. Jest to tak zv. system hierokratický, a jest přirozeno, že v této době církev také manželské zákonodárství a soudnictví úplně ovládala ustanovujíc výhradně překážky manželství a podmínky rozvodu i rozloučení, a že církevní soudy ve všech sporech manželských výhradně rozhodovaly. Význam státního zákonodárství ve věcech manželských byl tak stlačen na míru nepatrnou.

Proti této církevní samovládě dostavila se ovšem již ve středověku silná reakce, docházelo k častým bojům mezi mocí světskou a církevní, avšak úplně zlomení hierokratického systemu přinesla teprve reformace. Teprve v 15. století vítězstvím protestantismu nastala veliká změna v poměru moci státní a církevní a tím zmenáhla i změna názoru o příslušnosti zákonodárství ve věcech manželských. Protestantská knížata, aby učinila konec zmatkům novým náboženským hnutí vyvolaným, přijímala na sebe za svolení reformátorů i vládu církevní a ujala se jí trvale. Církev protestantská uznala moc státu nad církví a podrobila se státu, takže moc církevní ve státech protestantských pokládána za součást moci státní. Jest to tak zv. system territorialní, představovaný církvemi jednotlivých protestantských států německých.

Tento nový poměr moci církevní a státní nezástal ovšem beze vlivu na úpravu a vývoj zákonodárství manželského, zvláště když reformace změnila i základní nazírání na podstatu manželství. Reformace neuznává svátostné povahy manželství a proto církev protestantské nemohly ničeho namítati proti tomu, aby věci manželské přikázány byly zákonodárství a soudům státním. A tak v zemích protestantských poprvé prolomena

byla zásada o výhradné vládě církevní ve věcech manželských, stát ujímá se opět svých práv a upravuje poznamenáhu záležitosti manželské dle vlastních, od církevního názoru neodvislých hledisek.

A ve státech katolických? Je přirozeno, že příklad zemí protestantských ani tu nezástal bez vlivu a následování. Již ve středověku, v době, kdy moc církevní a papežská byla na vrcholu svého rozkvětu, těžce nesli představitelé moci státní svou neodvislost od církve a jest jen přirozeno, že i oni využili rozdvojení v církvi ku sesílení své moci. Církev nemohla se sama ubrániti návalu kacířství, byla nucena uchylovati se o pomoc státu a to mělo v zápětí odvislost církve od státu a rostoucí vliv moci světské i ve věcech církevních. Směr tento v dalším vývoji vyvrcholil zvláště v posledních desetiletích 18. století v system representovaný v Rakousku císařem Josefem II., jehož snahou bylo odkázati církve na pole čistě vnitřní, duchovní a zabrániti tomu, aby církev i na dále tvořila samostatný stát ve státě. Moc státní těmito názory ovládaná nemohla ovšem dopustiti, aby v oboru tak významném, jako jest manželství, ponechávána byla volná ruka církvi, a tak pozvolna i v zemích katolických reklamuje stát zákonodárství manželské výhradně pro sebe. Podkladem státního zákonodárství manželského jest, zvláště z počátku, namnoze právo církevní dosud platící, avšak čím dále tím více odchyluje se stát i materiálně od názorů a zásad církevních a na místo dosavadního konfessičního práva manželského vstupuje státní zákonodárství nekonfesiční, vyhovující potřebám všeho občanstva ve státě bez ohledu na jeho příslušnost náboženskou.

Moderní stát tvořící nové nekonfesiční zá-

konodárství manželské ponechává dosavadní církevní řád dále v platnosti nedotýkaje se jeho vnitřní závaznosti pro příslušníky církve, odmíná však církvi své pomocné rámě dosud ochotně poskytované, kterým by příslušníci církve k plnění předpisů církevních byli donucováni, ponecháváje církvi samé, aby vlastními prostředky své předpisy k platnosti přiváděla. Jest to doba laického zákonodárství manželského, manželství stává se smlouvou občanskou odchyľujíc se materielně i formálně, tedy také co do obřadnosti k uzavření manželství předepsaných, od řádu církevního. Požadavek bezkonfessijsnosti jest základním požadavkem moderního zákonodárství státního. Do jaké míry jednotlivé státy ve svém zákonodárství požadavku tomuto vyhovují a do jaké míry dovedly se na tomto poli z názorů církevních, pokud tyto nazírání novodobému odporují vybavit, jest ovšem otázka jiná, kterou zákonodárství jednotlivých států s větší či menší důsledností rozřešilo.

Přehledněme nyní poměry v Rakousku a sledujme, jaký byl u nás vývoj zákonodárství manželského a do jaké míry zjednal si i u nás platnost požadavek bezkonfessijsnosti práva manželství moderní dobou hlásaný.

Jako v jiných zemích, tak i v Rakousku měla reformace a veliké náboženské i politické boje s rozkolem v křesťanstvu spojené v zápětí značné oslabení moci církevní. U nás v Rakousku bylo potřebí spojeného úsilí moci církevní i státní, aby postup protestantismu násilně byl zadržem a právě tato ochrana proti kacířství státem církvi poskytnovaná vázala církve k vděčnosti. Tento vývoj podporován byl novodobým vývojem a zdokonalováním organisace zeměpanského úřednictva ja-

kožto výkonných orgánů moci panovnické. Vrcholu nabyl směr ten, jak již bylo řečeno, za císaře Josefa II. Panovník tento pokládal náboženství za pouhý prostředek výchovný a církve za policejní ústav, který má účelům státním po tak dlouho sloužiti, až vzdělání lidu umožní. aby policie náboženská vystřídána byla policií světskou. Je přirozeno, že panovník, který takovou váhu kladl na samostatnost a syrchovanost moci státní, nemohl trpěti, aby tak důležitý obor zákonodárství, jakým jest právo manželské a soudnictví ve věcech manželských ponecháno bylo církvi, a proto již v prvních letech své vlády vydal (16. ledna 1783) t. zv. manželský patent, kterým právo manželské se strany státu bylo kodifikováno. Manželství prohlášeno tu za smlouvou občanskou, jejíž platnost určuje se jedině zákony zeměpanskými. Rozepře ve věcech manželských přikázány na dále výhradně soudům zeměpanským. Josefinským patentem manželským přejímá stát zákonodárství manželské do svých rukou, ačkoliv ustanovení manželského patentu co do svého obsahu přejaty jsou většinou z práva církevního. Toliko ohledně překážek manželských a rozvodu přijata některá ustanovení od práva církevního odchylná. Nejvýznamnější však jest, že tím výhradně vlada církevního práva a církevního soudnictví na dobro byla zlomena a tak přechod k nekonfessijsnímu zákonodárství manželskému pro budoucnost usnadněn.

Zásady manželského patentu josefinského přejaty byly později ve všeobecný zákoník občanský, roku 1811 vydaný, který jest dosud v platnosti. I tento zákon podržel četné předpisy kotvíci v církevním názoru o manželství a má namnoze ráz konfessijsní. Na čas přerušena byla platnost ustanovení občanského zákona o právu manžel-

ském tak zv. konkordátem, t. j. smlouvou mezi rakouskou vládou a římskou kurií, kterou mimo četné jiné výhody bývalá vláda církve v zákonodárství manželském v plném rozsahu byla obnovena. Po revolučním roce 1848 rozhodly se totiž vládnoucí kruhy rakouské obnoviti absolutismus a tuhý centralismus a aby potlačily všechny snahy odstředivé, musely se ohlížeti po spojencích ochotných nový systém vládní podporovati. Mimo armádu a byrokracii mělo býti také katolické duchovenstvo hlavním sloupem nového systému a aby církev byla získána, nucena byla vláda povoliti církvi četné a důležité ústupky. Stalo se tak známým konkordátem z roku 1855, kterým dostalo se katolické církvi v Rakousku výsad, jakých jen ve středověku požívala. Katolická církev uznána za privilegovanou, výsadní církev státní a katolické náboženství mělo býti „v celém císařství udrženo se všemi právy a výsadami, kterých církev dle rozkazu božího a ustanovení zákonů církevních má požívatí.“ Církvi vydáno obecné školství a dozor nad školami a jedním z hlavních ústupků bylo také obnovení církevního práva manželského a církevního soudnictví manželského v bývalém jeho rozsahu. Ve věcech manželských mělo platiti na dále právo církevní, ve sporech manželských rozhodovati měly soudy církevní a to dle předpisů církevních zákonů a soudy občanské rozhodovati měly na příště pouze ve sporech o majetkových účincích manželství. Na základě konkordátu vydán pak roku 1856 nový zákon manželský pro katolíky, ve kterém zásady v konkordátu obsažené byly provedeny. Zákon tento přijímá ve všem předpisy práva církevního a přikazuje spory o uzavření, rozloučení a platnost manželství výhradně církevním soudům, a to v první instanci soudům biskupským, v druhé

soudům metropolitním a v třetí instanci stolicí papežské.

Konkordátem obnoveny byly u nás poměry středověké a jest přirozeno, že stav tento nemohl se trvale udržeti. Zavedení ústavního života a liberální tendence zákonodárných sborů v první době po zavedení ústavnosti vedly nejprve k odstranění manželského práva a soudnictví církevního konkordátem zavedeného a později (roku 1874) i k formálnímu zrušení konkordátu. Vše to bylo vlastně nutným důsledkem státního základního zákona z 21. prosince 1867, kterým prohlášena plná svoboda víry a svědomí a svoboda vědy a jejího učení. Již roku 1868 (25. května) vydány byly tři zákony, kterými hlavní a podstatná část konkordátu byla zrušena, mezi jiným obnovil zákon manželský opět platnost předpisů všeobecného zákonníka občanského, přikázal soudnictví ve věcech manželských soudům světským a zavedl civilní sňatek z nouze pro ten případ, když by církevní úřady odepřely sňatek vykonati z důvodů, kterých státní zákonodárství neuznává. Zákonem ze dne 9. dubna 1870 zavedeno závazné manželství civilní pro osoby bez vyznání. Tím byly již podstatné předpisy konkordátu odstraněny, až konečně byl konkordát zákonem ze dne 7. dubna 1874 i formálně zrušen a bývalá svrchovanost moci státní obnovena a odvislosti moci státní od církve konec učiněn. Přes to však zůstaly i do dnes v platnosti mnohé předpisy o manželství v občanském zákonníku obsažené, které stojí jednostranně na stanovisku církevním a které duchu nové doby a potřebám občanstva nijak nevyhovují. Tyto nedostatky našeho práva manželského vyvolávají zvláště v poslední době mocně hnutí usilující o reformu manželského práva moderním požadavkům vyhovu-

jíci. Při houževnatosti, s jakou církev hájí svou dosavadní državu, bude potřebí ještě mnoho práce a zápasů, než požadavek bezkonfessijnosti státního zákonodárství, tak přirozený a spravedlivý, dojde si i u nás všeobecného uznání. —

Ö zasnoubení.

Manželství je trvalé spojení dvou osob různého pohlaví k společnému životu s úmyslem ploditi a vychovávatí děti a vzájemně si pomáhati. Uzavírá se souhlasným projevem vůle obou stran, že chtějí v manželství vejíti a tato smlouva nazývá se smlouvou manželskou. Při smlouvě manželské směřuje tedy úmysl stran k tomu, aby toto spojení ihned vzniklo. Naproti tomu mají při z a s n o u b e n í snoubenci vůli manželství teprve v budoucnosti uzavřítí. Jest tedy zasnoubení předběžný vzájemný slib manželství dvou osob různého pohlaví.

Ze zasnoubení, necht bylo dáno neb přijato v jakýchkoli okolnostech nebo za jakýmikoli výminkami, nevzchází žádné straně závazek právní, ani aby vešla v manželství, ani aby plnila, co bylo umluveno, kdyby od zaslíbení odstoupila. Kdyby tedy strany umluvily pro ten případ, že by jedna strana od zasnoubení odstoupila, nějakou pokutu, byla by úmluva tato neplatná.

Dle zákona nemůže tedy nikdo býti mucen, aby dostál danému slíbu, že uzavře manželství. Předpis tento je zcela rozumný, neboť zákon nesmí nikoho nutiti k uzavření manželského svazku, který by zálibě jednoho neb druhého snoubence

nevyhovoval. Zrušení zasnoubení jest zajisté krok rozumnější, než vynucené nešťastné manželství.

Jenom může strana, která k odstoupení důvodné příčiny nedala, žádati náhrady za škodu skutečnou, kterou dle průkazů z odstoupení toho vzala, od strany, která bez příčiny odstoupila. Tento nárok na náhradu škody v případech jednostranného, bezdůvodného odstoupení od zasnoubení jest tedy jediným soukromoprávním účinkem zasnoubení.

Ö překážkách a záporvědíh manželstvíh.

Překážka manželství jest taková příčina, pro kterou uzavřené manželství platným není.

Vedle překážek manželství, které činí manželství přes to uzavřené neplatným, rozeznáváme dále tak zv. záporvědi manželské, to jest takové okolnosti, které činí manželství bez ohledu na zákonný zákaz uzavřené nedovoleným, nikoli však neplatným.

Pokud někomu nějaká překážka nebo záporvěď zákonná nebrání, jest každému volno v manželství vejti. Manželství jest instituce tkvící v lidské přirozenosti a proto mají zákazy uzavírání manželství zabraňující ráz toliko výmínečný, jsouce oprávněny jenom tenkrát, jestliže veřejné blaho a veřejná mravnost opravdu toho vyžadují, aby uzavření svazku manželského v tom kterém případě zákonem bylo znemožněno. Vycházejíc z tohoto zásadního stanoviska, omezilo moderní zákonodárství počet překážek manželstvíh na míru nejnntnější, odstranivši řadu překážek, kte-

ré tkvěly v mravních a náboženských názorech dob minulých.

Rakouské zákonodárství stanoví tyto překážky manželství:

1. Šílenství a blbost.

Osoby šílené a blbě jsou úplně nezpůsobilé k uzavření manželství. Osoby tyto nesmějí ani se svolením svého zákonného zástupce manželství uzavřítí.

2. Nedospělost.

Osoby nedospělé, t. j. osoby, které dosud nedosáhly 14. roku svého věku nemohou ani se svolením svého zákonného zástupce v platné manželství vejti.

Způsobilost k manželství předpokládá úplnou dospělost duševní i tělesnou a vzhledem k tomu nelze pochybovati, že hranice věku, jak ji stanoví náš občanský zákoník, jest příliš nízká. Právem stojí zákonodárství mnohých jiných států na stanovisku přísnějším. Dle práva francouzského nesmí osoba mužská vejti v manželství před dokonáným 18. rokem věku a osoba ženská před 15. rokem. Vysoké stáří ovšem překážkou manželství není.

3. Nedostatek svéprávnosti.

Nezletilí, t. j. osoby, které dosud nedosáhly 24. roku věku svého, aneb i zletilí, kteří z jakýchkoli příčin, nemohou sami o sobě vcházeti v platný závazek (na př. osoby, nad nimiž byla prodloužena moc otcovská neb poručenská, neb osoby, které byly prohlášeny soudem za marnotratníky) nejsou také s to, vejti bez přivolení svého manželského otce v platné manželství. Není-li otec již na živě neb nemůže-li jich zastupovati (na př. byl-li otec prohlášen za šíleného neb za mar-

notratníka), tedy k platnému manželství potřebí jest prohlášení řádného zástupce a kromě toho přivolení soudu.

Abý manželství osob nezletilých z rodu ne-manželského bylo platným, potřebí, aby jejich poručník před soudem o tom se vyjádřil a kromě toho přivolení soudu.

Nebylo-li nezletilému a opatrovanci otcem neb poručníkem povoleno v manželství vejítí, a mají-li se tím ti, kdož se o povolení k manželství ucházeli, za stíženy, tedy mají právo na řádném soudci pomocí žádati. Nemá-li ten, s kým někdo chce v manželství vejítí, příjmů potřebných; jest-li, jakož dokázáno, neb vůbec známo, špatných mravů, má-li nakažlivou nemoc neb vadu nějakou, která by účelu manželství byla na překážku; vše to jsou příčiny spravedlivé, pro které se může povolení k manželství odepřítí.

Povolení soudu vrchnoporučenského dosáhne se žádostí, kterou podá nezletilý sám neb jeho poručník k soudu poručenskému.

Poručenský soud udělí písemné svolení pouze tenkrát, když se mu dostalo uspokojivého vysvětlení jak o majetku a příjmech, tak o osobních vlastnostech a poměrech budoucího manžela, t. j. osoby, s kterou nezletilý vejítí chce v manželství, když si nezletilého osobně předvoal a přěsvědčil se z jeho prohlášení, učiněného v nepřítomnosti poručníka a budoucího manžela, že úmysl v manželství vejítí jest svobodným a dobře uváženým rozhodnutím nezletilcovým. Je-li nezletilý příliš vzdálen od místa soudu poručenského, může soud nezletilci bližší požádan býti, aby jej o tom vyslechl. Dokud účastníci nejsou dohodnuti o všech podmínkách svatebních smluv (t. j. smluv o manželských poměrech majetkových), nemá soud svolení k manželství uděliti. Proti svolení

k manželství i proti odepření svolení k manželství lze podati rozklad na poručenský soud nebo stížnost k soudu nadřízenému.

Ku platnosti každé smlouvy, tedy i smlouvy manželské jest zapotřebí:

1. vzájemné souhlasné vůle obou stran, které ve smlouvu vcházejí a

2. prohlášení této souhlasné vůle.

K platnosti smlouvy manželské jest tedy potřeba jak souhlasné, opravdové a skutečné vůle směřující k uzavření manželství, tak i prohlášení této vůle. Jestliže však při uzavírání manželství nastávající manželé prohlašují sice souhlasnou vůli, že v manželství chtějí vejítí, ve skutečnosti však vůle takové nemají, pak jest prohlášení takové a tedy i smlouva manželská neplatnou. Případ takový nastává, bylo-li přivolení k manželství vynuceno důvodnou bází, nebo dáno od osoby umesené, dokud nebyla na svobodu propuštěna nebo jestliže manžel přivolení k manželství prohlašující nalézal se v omylu co do osoby budoucího manžela. Dle toho stanoveny jsou i naším občanským zákoníkem tyto další překážky manželství:

4. Důvodná bázeň.

Přivolení k manželství nemá moci právní, když bylo vynuceno důvodnou bází. Zda-li bázeň byla důvodná, posuzováno buď dle toho, jak velké a k víře podobné bylo nebezpečení a jaké povahy těla a myslí jest ten, komu bylo vyhržováno. Nebyla-li vyhržka způsobilá, aby měla vliv na obyčejného člověka, pak jest manželství platným. Překážka manželství jest tu i tehdy, byla-li bázeň způsobena osobou třetí, tedy nejen druhým manželem, a i tenkrát, když o tom druhý manžel nevěděl.

5. Únos.

Přivolení k manželství jest i tehdaž neplatné, když dáno bylo od osoby unesené, pokud nebyla propuštěna na svobodu. Za unesenou pokládá se osoba, která lstí nebo násilím byla přivedena na místo, kde jest vydána násilím únoscovu. Zákon nečiní rozdílu, byla-li unesena osoba pohlaví mužského, či ženského, byla-li osoba unesená plnoletá či nezletilá, neb v jakém úmyslu k únosu došlo. Byla-li osobě unesené svoboda opět vrácena, může v manželství vejít, a to i s únoscem.

6. Nemohoucnost.

Stále trvající nemohoucnost, konati povinnost manželskou, jest překážkou manželství, byla-li tu již tehda, kdy byla učiněna smlouva manželská. Jest-li nemohoucnost toliko dočasná, nebo přihodila-li se teprve v manželství, jsouc i nezhojitelná, svazku manželského zrušiti nemůže.

Manželství, jakožto právní forma upravující styky pohlavní, předpokládá pohlavní zralost obou manželů. Avšak vedle této stránky má manželství též povahu mravní a jest proto i bez možnosti pohlavního spojení právně i morálně možným. Záleží na vůli druhého manžela, chce-li s manželem i přes jeho pohlavní nemohoucnost dále žít, či chce-li tuto překážku uplatňovati a zrušení manželství se domáhati.

7. Svazek manželský.

Muž oddán býti může v týž čas jen s jednou ženou a žena jen s jedním mužem. Kdo již byl v manželství a chtěl by v ně vejíti opět, nechtě rádně dokáže, že svazek manželský byl rozloučen, to jest, že úplně byl rozvázán. Jestliže by osoba provdaná přes tento zákaz manželství nové uzavřela, dopouští se zločinu bigamie.

Překážka tato je důsledkem monogamického principu panujícího u všech kulturních národů.

8. Omyl.

Pro omyl je přivolení k manželství jen tehda neplatné, když se stal v osobě budoucího manžela.

Nečiní tedy omyl jakéhokoli druhu přivolení k manželství neplatným, nýbrž toliko omyl týkající se totožnosti osoby budoucího manžela, neboť úmysl vejíti v manželství s určitou osobou jest podstatnou částí smlouvy manželské. Jestliže tedy vůle vejíti v manželství směřovala k osobě jiné, než s kterou manželství skutečně bylo uzavřeno, pak jest přivolení k manželství takovýto omylem způsobené neplatným. Případ takový může nastati na př. při sňatku slepého, byla-li osoba druhého manžela podstrčena, nebo na př. stane-li se v kostele při oddavkách několika párů záměna osob a pod.

Omyl jiného druhu, na př. omyl ve vlastnostech budoucího manžela, na platnost manželství vlivu nemá. Manželství bude tedy i v tom případě platné, mylil-li se jeden manžel na př. co do majetku, věna, panství, úřední důstojnosti druhého manžela.

Výjimku činí toliko následující ustanovení našeho občanského zákoníka:

Shledá-li muž po sňatku, že manželka jeho jest již od někoho jiného těhotna, může žádati, aby manželství prohlášeno byla za neplatné.

Manželka musila býti těhotna již v době uzavření manželství, a manžel nesměl o těhotenství jejím až do uzavření sňatku míti vědomosti, jinak tato překážka místa nemá.

9. Vyšší svěcení a slib bezženství.

Osoby duchovní, které již vyšší posvěcení obdržely, též i osoby řeholní obojího pohlaví, kte-

re slavný slib učinily, že zůstanou svobodny, nemohou činiti platných smluv manželských.

Překážka tato jest povahy čistě konfessi ní a naše zákonodárství drží se tu ustanovení práva kanonického. Dle katolického názoru vystoupení z řádu nebo přestoupení k jiné konfessi této překážky neodstraňuje a na témž stanovisku stojí i naše praxe soudní.

Překážka tato jest v příkrém odporu se zásadou bezkonfessi nosti zákonodárství a byla proto ve všech státech mimo Rakousko a Španěly moderními zákony odstraněna.

10. Různost v náboženství.

Křesťané a osoby, které nevyznávají náboženství křesťanského, nemohou mezi sebou v platné smlouvy manželské vejíti.

Křesťany ve smyslu zákona jsou ti, kdo náleží ku křesťanskému vyznání státem uznanému, nekřesťany pak osoby, které ku konfessi takové nenáleží, na př. židé, osoby bez vyznání; příslušníci vyznání státem neuznávaného platí ve smyslu zákona za osoby bez vyznání. Neplatna jsou tedy manželství mezi židy a křesťany, mezi křesťany a osobami bez vyznání. Chce-li se žid ku př. oženiti s křesťankou, musí buď on přestoupiti na víru křesťanskou nebo křesťanka na víru židovskou, nebo musí křesťanka prohlásiti se bez vyznání, nebo musejí to učiniti oba. — Kdyby jen žid prohlásil se bez vyznání, nestačilo by to.

11. Překážka katolicismu.

Překážka katolicismu zavedená dvor. dekr. z 26. prosince 1814, č. 1099 sb. z. s., zakládá se na názoru, že pro katolíka manželství rozloučené s druhým nekatolickým manželem, trvá dále. By-

lo-li tedy manželství, kde je jeden manžel katolík, druhý třebaš evangelík, rozloučeno, nemůže katolík za živa rozloučeného svého manžela žádné manželství uzavříti a rovněž rozloučený nekatolík nemůže uzavříti manželství s osobou katolického vyznání (dv. d. z 17. července 1835, č. 61 sb. z. s.)

12. Příbuzenství.

Příbuzní v pokolení vzestupném a sestupném nemohou spolu vcházeti v platné manželství; ani bratři se sestrami vlastními i nevlastními; ani bratřanci se sestřenicemi; ani s bratry a sestrami rodičů, totiž s ujcem a s tetou strany otcovské i mateřské; necht příbuzenství pochází z rodu manželského nebo nemanželského.

13. Švakrovství.

Švakrovství jest překážkou manželství, že muž nemůže vcházeti v manželství s osobou, která je s dřívější manželkou v takovém příbuzenství, které tvoří mezi osobami různého pohlaví překážku manželství.

Švakrovství jest poměr manžela k příbuzným druhého manžela.

Manžel jest na př. švakrem sestry své manželky, bratr manželčin je švakrem manželovým. Manžel není však v poměru švakrovském s manželem své švakrové.

Příbuzenství a švakrovství tvoří dle rakouského práva překážku manželství v míře příliš rozsáhlé. V právu německém jest rozsah těchto překážek značně omezen.

14. Cizoložství.

Manželství mezi dvěma osobami, které se spolu dopustily cizoložství, jest neplatné. Potřebí

však, aby se cizoložství prokázalo prve než se sňatek uzavře. Cizoložství platí za prokázané, byl-li důkaz proveden buď u soudu nebo u politického úřadu.

15. Zavraždění manžela.

Když dvě osoby, třebaš nedopustivše se cizoložství, sobě slíbily, že se vezmou, a když jen jedna z nich, aby úmyslu toho došly, manželovi jejich manželství překážejícímu o bezžití ukládala, nemohou spolu v platné manželství vejíti, i kdyby vražda skutečně nebyla dokonána.

16. Spoluvina na rozloučení manželství.

Překážka tato jest mezi rozloučeným manželem a osobou takovou, která cizoložstvím, popuzením neb jiným způsobem trestuhodným k rozloučení zavdala příčinu, a to jen tehdy, jestliže to dokázáno jest důkazy při rozloučení manželství provedenými.

Záповěďmi manželskými stíženo jest uzavírání manželství hlavně osobám k vojenskému svazku patřícím.

Branný zákon ze dne 11. dubna 1889, č. 41 ř. z., ustanovuje:

Před vstoupením do věku odvodem povinného a před vystoupením ze třetí životní třídy není dovoleno oženiti se. Vyjati jsou ti, kteří při odvodu byli vymazáni nebo ve třetí životní třídě nebyli odvedeni.

Jsou-li zde okolnosti zvláštního zřetele hodné, může ministr obrany zemské nebo zemský úřad k tomu delegovaný dáti výjimečné povolení k sňatku; avšak toto povolení nezakládá nižádné výhody při konání branné povinnosti.

Kdo by, nedbaje této záповědi, se oženil, potrestán bude peněžitou pokutou od 30 až do 300 zlatých.

Spoluvinníka nedovoleného sňatku stihne táž peněžitá pokuta, a mimo to naloží se s ním dle disciplinárních předpisů, je-li ve službě veřejné.

Bez dovolení vojenského úřadu nesmějí se oženiti:

a) aktivní osoby vojska (válečného loďstva) a zeměbrany;

b) nevráždění odvedenci vojska (válečného loďstva) a zeměbrany; (k udělení povolení, jež se jen výmínečně v případech zvláštního zřetele hodných udílí, jsou oprávněna příslušná velitelství doplňovacích okresů (po případě zemské obrany);

c) k řadové službě povinni na trvalou dovolenou propuštění, kromě těch, kteří jsou v posledních třech měsících své služební povinnosti řadové, a těch, kteří podle §32, druhého odstavce branného zákona, nebo z ohledů rodinných jsou na dovolené;

d) důstojníci na odpočinek přeložení, avšak pro místní služby zaznamenaní;

e) osoby vojska (válečného loďstva) a zeměbrany v místním zaopatření vojenské invalidovny jsoucí.

Přestoupí-li se tato záповěď, tedy mají platnost:

a) při aktivních vojenských osobách vojenské trestní zákony a předpisy;

b) při neaktivních takovýchto osobách trestní pokuty svrchu uvedené.

Spoluvinníci podrobení jsou týmž ustanovením.

Všecky zde uvedené osoby vojska (válečného loďstva) a zeměbrany — včetně nevráždění.

ných a neaktivních záložníků náhradních — nepotřebují k oženění nižádného povolení vojenských úřadů.

K aktivním „osobám vojenským“ náleží z voj-
ska:

a) všichni, kdo jsou trvale v činné službě;

b) všechny osoby dočasně aktivované (kdož jsou povoláni k jakékoli dočasné činné službě, ku cvičení ve zbrani nebo k vojenskému výcviku);

c) všichni gažisté na dovolenou propuštění (včetně dovolenců s čekatelným nebo neberoucích žádného platu) kromě gažistů do žádné třídy hodnostní nezařazených, na trvalou dovolenou propuštěných;

d) mužstvo na trvalou dovolenou propuštěné.

Obřadnosti smlouvy manželské.

Po dlouhém vývoji ustálilo se zákonodárství všech kulturních národů na společné zásadě, že manželství musí se uzavíratí pouze v určité, zákonem předepsané slavnostní formě, spočívající v podstatě v ověření smlouvy manželské veřejnými orgány, buď církevními nebo světskými. Kdežto pro jiné smlouvy platí pravidelně zásada, že ku vzniku jejich postací prostý projev souhlasné vůle obou stran, jež ve smlouvu vcházejí, činí zákonodárství kulturních národů platnost manželství odvislou od zachování jistých obřadností — t. zv. zásada solennity při uzavření manželství — požadavek zajisté nutný jak v zájmu soukromém, tak v zájmu veřejném a proto novodobým právem přísně požadovaný.

Dnešní forma ku vzniku manželství vyžadovaná má dnes podstatné obřady:

1. ohlášky, t. j. veřejné ohlášení nastávajícího manželství s vyzváním, aby každý, komu by známa byla nějaká překážka nastávajícího manželství, ji oznámil,

2. oddávky, t. j. slavné prohlášení snoubenců, že k manželství přivolují, před veřejným úřadem (světským nebo církevním).

Obřadnosti tyto vytvořeny byly právem církevním, které, jak známo, mělo na poli zákonodárství manželského ve středověku výhradně panství. Jest jisto, že již před vznikem této církevní formy v podobě ohlášek a oddavek uzavíráno bylo manželství způsobem slavnostním a sice ve formách národních, domácích zvyky a obyčeji národními vytvořených. Při církevním názoru o svátostné povaze manželství stávalo se ovšem často, že vedle toho snoubenci žádali též o kněžské požehnání svého sňatku, avšak církev ani manželstvím bez tohoto požehnání uzavřeným platnosti neodpírala.

První krok k utvoření samostatné a závazné církevní formy sňatku učinil papež Innocenc III. roku 1215. Aby těm, kdož mají vědomost o překážce manželství, dána byla příležitost, aby učinili o tom oznámení, rozšířil tento papež instituci ohlášek, která dosud pouze v některých krajích francouzských byla obvyklou, na celou církev a koncil tridentský později toto nařízení potvrdil. Manželství bez ohlášek uzavřené není sice dle předpisů církevních neplatným, nýbrž nedovoleným.

Slavnostní forma oddavek předepsána byla teprve v 16. století koncilem tridentským. Jelikož se totiž šířila tak zv. tajná manželství, t. j. manželství bez církevního požehnání uzavřená, nařídil koncil tridentský, že platnost manželství jest odvislá od prohlášení snoubenců, že k manželství

přivolují, učiněného u přítomnosti příslušného faráře a před 2 nebo 3 svědky. Tak utvořena forma církevního sňatku sestávající z ohlášek a odavek před církevním úřadem vykonaných, která dosud v církvi jest v platnosti.

Podobně bylo i v církvích protestantských. I zde byla manželství uzavírána původně bez církevních obřadů, později však i tu stalo se zvykem uzavírání manželství za spolupůsobení duchovního. Tento vývoj církevního sňatku dovršen byl v církvích protestantských teprve v 18. století.

Avšak rozkol v církvi povstalý reformací a šířením protestantismu nezůstaly ani tu bez vlivu, neboť ukázalo se brzy, že církevní forma sňatku nevyhovuje. Právě tak jako materiální předpisy církevního práva manželského v mnohém směru přestaly vyhovovati potřebám nové doby a ocitly se v odporu s novými směry myšlenkovými, tak i církevní forma sňatku neodpovídala již změněným poměrům. Zvláště při četných manželstvích smíšených mezi katolíky a protestanty činila nešnáze otázka, kterého církevního obřadu má se užití, a vyvolávala snahy, aby utvořeny byly nové obřadnosti při uzavírání sňatku, které by vyhovovaly všem konfessím a které by měly na zřeteli všechny občany státu bez ohledu na jejich příslušnost náboženskou. Mimo to uznáním a vítězstvím novodobé zásady svobody náboženství a svědomí vyskytovaly se i osoby stojící mimo jakoukoli konfessi — a stát musel i pro tyto občany nalézt vhodnou, nekonnfessií formu pro uzavření manželství. Všecky tyto okolnosti vedly konečně k zavedení civilního sňatku, t. j. formy uzavření manželství dle předpisů práva občanského a za spolupůsobení úřadů občanských naproti dosavadnímu sňatku církevnímu. Ovšem shledáváme se s občanským sňatkem v různých státech v

různé v podobě a v různém rozsahu. V tom směru rozeznáváme tři systémy civilního sňatku, a to:

1. Civilní sňatek obligatorní, jestliže uzavření manželství před úřadem světským a dle předpisů zákonů občanských jest podmínkou platnosti manželství a jestliže dle zákonů státních pokládá se manželství uzavřené v jiné formě, tedy na př. pouze před úřady církevními, za neplatné.

2. Civilní sňatek fakultativní, jestliže státní zákonodárství ponechává svým občanům na vůli, chtějí-li sňatek uzavřítí ve formě občanské, tedy před úřady občanskými, nebo ve formě církevní, před úřady církevními, a jestliže zákony státní pokládají sňatek v kterémkoli z těchto dvou způsobů uzavřený za platný.

3. Civilní sňatek z nouze, jakožto případ pouze výmínečně přípustný, smí-li se manželství před úřady státními uzavřítí pouze tehdy, jestliže církevní formy sňatku nelze užítí, jako na př. v Rakousku, odepře-li církevní úřad sňatek vykonati z důvodu nějakého, kterého zákonodárství státní neuznává.

Po prvé sňatek civilní zaveden byl roku 1580 v některých provinciích nizozemských a rozšířen roku 1656 v celém Nizozemí. V Anglii zavedeno obligatorní manželství civilní roku 1653, bylo však již roku 1660 odstraněno a teprve roku 1836 fakultativní sňatek civilní znova zaveden. Obligatorní sňatek civilní zaveden za francouzské revoluce usnesením konventu z 20. září 1792 a přijat také později občanským zákoníkem Napoleonom a jest ve Francii dosud v platnosti. Obligatorní sňatek civilní má dále Německo, Švýcarsko, Rumunsko, Itálie, Španělsko a Uhry, fakultativní sňatek civilní zaveden v Anglii. V Rakousku platí obligatorní manželství civilní pouze pro osoby bez vyznání, a civilní sňatek z nouze pro ten pří-

pad, odepře-li úřad církevní sňatek vykonati z nějakého důvodu, který státním zákonodárstvím není uznán. V ostatních případech platí v Rakousku dosud sňatek církevní.

A. CÍRKEVNÍ FORMA SŇATKU.

Církevní sňatek skládá se ze dvou podstatných částí a sice z ohlášek a oddavek.

1. Ohlášky.

Ohlášky jsou oznámení nastávajícího manželství, ve kterém se uvádí jméno a příjmení obou zasnoubenců, jich místo narození, stav a bydliště, a připomíná se, kdo by o nějaké překážce manželství věděl, aby to oznámil.

Manželství bez jedné aspoň ohlášky uzavřené jest dle zákona neplatné.

Oznámení o překážce manželství budiž učiněno správcí duchovnímu, jemuž přísluší zasnoubence oddávati, a to buď přímo nebo skrze správce duchovního, kterýž manželství ohlašoval.

Ohlásí-li někdo při ohláškách nepravé křesťní jméno, jsou ohlášky neplatné, a kdyby s takovou vadou sňatek byl uzavřen, jest ovšem sňatek tento neplatný.

Ohlášky činěny buďte po tři dny nedělní neb sváteční k osadě farní v obyčejnou dobu v chrámě shromážděné, a bydlí-li ženich a nevěsta každý v osadě jiné, činěny buďte k oběma osadám farním.

Při manželstvích mezi příslušníky rozličných vyznání náboženských ohlášky dítí se mají při službách božích ve farním okresu obou společností náboženských, k nimž se ženich nebo nevěsta hlásí způsobem jinak zákonitě ustanoveným.

Nebydlí-li zasnoubenci nebo jeden z nich ještě 6 neděl v osadě farní, v které v manželství vejíti

chtějí, konány buďte ohlášky také v tom místě, kde se posléz zdržovali a v němž bydleli déle, než tuto ustanoveno, aneb jest potřebí, aby zasnoubenci v tom místě, v kterém jsou, ještě 6 neděl bydleli, aby ohlášení jejich manželství tam učiněné bylo platné.

Nevejdou-li zasnoubenci v manželství v šesti měsících po ohláškách, potřebí, aby se všechny tři ohlášky opakovaly. —

Aby platné byly ohlášky a manželství, jehož platnost na jich platnosti záleží, jest sice dosti, když se ohlásí jméno ženichovo a nevěstino a jejich nastávající manželství aspoň jednou v osadě farní ženichově i nevěstině, a bylo-li ve formě nebo počtu ohlášek nějak pochybeno, není proto manželství neplatné; avšak jak ženich a nevěsta anebo zástupcové jejich, tak i správcové duchovní jsou pod přiměřeným trestem povinni k tomu přihlížeti, aby nařízené tuto ohlášky v náležité formě se konaly.

2. Oddavky.

Přivolení k manželství budiž slavně prohlášeno u přítomnosti dvou svědků před řádným duchovním správcem ženichovým nebo nevěstiny a nebo před jeho náměstkem, nechť správce duchovní dle různého náboženství slove farář, pastor nebo jakkoli jinak.

Slavné prohlášení, že k manželství přivoluje, učiniti se může i skrze plnomocníka; potřebí však, aby se k tomu žádalo za povolení úřadu zemského a v plnomocenství aby se pojmenovala osoba, s kterou žádající chce v manželství vejíti. Uzavřel-li by sňatek manželský bez takového zvláštního plnomocenství, jest manželství neplatné. Pakli by zmocňující dříve, než sňatek manželský byl uzavřen, plnomocenství odvolal, jest ovšem manžel-

ství neplatné, ael zmocňující bude práv ze škody, kterou odvoláním způsobil.

Při sňatku mezi příslušníky různých křesťanských vyznání staniž se slavně prohlášení, že k manželství svolují, před dvěma svědky a před řádným duchovním buď ženicha nebo nevěsty nebo před jeho zástupcem.

Nemohou-li snoubenci předložití písemné vysvědčení o tom, že ohlášky řádně byly vykonány nebo jestliže snoubenci podrobení poručenství, opatrovnictví nebo prodloužené moci otcovské neprokáží náležitěho dovolení k manželství, nepředložili osoby, jichž zletilost není patrná, křestního listu nebo písemného vysvědčení zletilosti své; nebo vzejde-li nějaká jiná překážka manželství; jest správci duchovnímu pod těžkou pokutou zapověděno zasnoubenců oddávati, pokud náležitých vysvědčení nepodají a všelikých pochybností nedvihnou.

Zletilost dokazuje se křestním listem. Není-li snoubenec plnoletý, budiž poukázán, aby si přinesl svolení od soudu co úřadu vrchnoporučenského. Zemská vláda může prominouti předložení křestního listu jen tenkrát, jestliže okolnosti, které křestním listem prokázány býti mají, jsou dostatečně prokázány jiným vhodným způsobem. Toliko je-li prokázáno náhlé nebezpečení smrti, může prominutí uděliti také politický úřad okresní a v městech s vlastním statutem obecním magistrát, jemuž svěřeno jest úřadování politické.

O provedení ohlášek má býti stranám vydáno vysvědčení, jestliže duchovní, který ohlášky vykonal, nevykonává též oddávky.

Ohlášky mohou býti též prominuty, a sice buď částečně, totiž druhá a třetí, nebo všechny. Částečné prominutí připouští se z důležitých příčin, úplně pak pouze v případech náhlých. Při

úplném prominutí ohlášek musí oba snoubenci přísežně potvrditi, že jim není známa žádná překážka, která by jejich manželství v cestě stála.

Částečné prominutí ohlášek a úplně prominutí ohlášek v případech náhlých, přísluší politickému úřadu první instance, v městech pak, která mají vlastní obecní statut, obecnímu úřadu politickým úřadováním ověřenému.

Prominutí všech tří ohlášek může se státi také tenkrát, chtějí-li se dáti oddati dvě osoby, které již dříve všeobecně byly pokládány za manžely, avšak jen když výše uvedenou přísahu vykonají. V tomto případě může se u zemské vlády za prominutí ohlášek duchovní žádati, zatajiv jména stran.

Pro trvalý důkaz učiněné smlouvy manželské jsou správcové farní povinni, vlastní rukou do knihy oddavků zvláště k tomu zřízené ji zapsati. Zapsáno buď zřetelně jméno a příjmení manželů, věk, obydlí i stav jejich a buď připomenuto, byli-li již v manželství čili nic; též buď zapsáno jméno a příjmení, jakož i stav rodičů jejich a svědků; mimo to den, kdy byl sňatek manželský uzavřen; konečně také jméno správce duchovního, před nímž bylo přivolení k manželství slavně prohlášeno; zároveň pak buďtež pojmenovány listiny, jimiž závady vzešlé zdviženy byly.

Též evangelickým duchovním propůjčeno jest samostatné vedení knih o sňatcích. Starokatolickým duchovním dovoleno jest vésti registra křestní, oddávací a úmrtní, jakož i vydávati z nich vysvědčení.

Chtějí-li snoubenci v manželství vstoupiti v místě jiném, do kterého ani ten, ani onen farou nenáleží, má to řádný správce duchovní hned, když vydává list, kterým někoho jiného svým

náměstkem jmenuje, do knihy oddavků fary své zapsati a pojmenovati místo, kde zasnoubenci v manželství vstoupí, i správce duchovního, před kterým se to dítí má.

B. CIVILNÍ FORMA SŇATKU.

Civilní sňatek, t. j. uzavření manželství před úřadem světským, přípustný jest v Rakousku toliko ve dvou případech, a to:

1. u osob, náležejících některé konfessi státem uznané, jakožto prostředek z nouze, totiž jen tenkrát, jestliže by se jeden ze správců duchovních zpečoval ohlášky nebo oddavky vykonati z důvodů, jež státní zákony za překážku manželství neuznávají,

2. u osob bez vyznání, jakožto řádná a jediná forma uzavření manželství.

Občanská forma sňatku skládá se rovněž z ohlášek a oddavek.

Ohledně ohlášek ustanoveno jest blíže následující:

1. Zpečoval-li by se některý správce duchovní, jemuž dle obecného zákonníka občanského přísluší manželství ohlašovati, z příčiny nějaké, která v zákonech státních není uznána za překážku, manželství ohlásiti, tedy mají snoubenci toho vůli, dáti manželství své úřadem světským ohlásiti.

2. Ohlášky manželství osob, které nenáležejí k žádné církvi neb společnosti náboženské zákonem uznané (osoby bez vyznání) vykonávají se před úřadem světským.

Úřadem světským, jemuž přísluší manželství ohlašovati, jest c. k. politický úřad okresní, v městech pak, která mají svá zvláštní statuta, úřad obecní (magistrát), jemuž svěřena jest správa politická; pokládá pak se za příslušný k tomu úřad

okresní, v jehož okresu má sídlo své úřední onen správce duchovní, kterýž oddavků vykonati nechtěl.

Aby ti, kdož v manželství vejíti chtějí, za ohlášky u úřadu světského žádati mohli, jsou povinni, před tímto úřadem prokázati, že příslušný správce duchovní se zpečoval ohlášky předsevzítí, což učiniti mohou buď písemným vysvědčením od správce duchovního vydaným anebo seznáním dvou mužů svéprávných, kteří bydlí v okresu úředním.

Nepodá-li se takového průkazu, tedy úřad politický správce duchovního vyzve, aby ohlášky učinil, a dle okolností prohlášení, že zasnoubenci k manželství přivolují, přijal, anebo aby přípisem úředním oznámil, co tomu jest na překážku.

Odpoví-li správce duchovní odmítavě z příčin, které v zákonech státních obsaženy nejsou, anebo žádných příčin neuvede, anebo nedojde-li odpověď nejdéle v osmi dnech, v něž se však dni, v které přípisy jdou po poště, nepočítají, tedy úřad politický po předložení výkazů a pomůcek, jichž dle obecného zákonníka občanského a nařízení pozdějších potřebí, ohlášky (a sňatek manželský) ihned vykoná.

Ohlášení manželství, které se státi má před úřadem světským, učiněno buď od tohoto úřadu veřejným přibitím na úřední tabuli vyhlásovací téhož úřadu, a způsobem dožadání veřejným přibitím u obecního úřadu toho místa, kde bydlí jak ženich tak i nevěsta.

Ohlášky buďte na ohlašovací tabuli úřadu politického a úřadu obecního obou zasnoubenců přibity po tři neděle dříve, než se vykoná sňatek manželský.

Z příčin důležitých může c. k. politický úřad zemský tuto lhůtu ohlašovací zkrátiti, a jest-li věc

náhlá, ohlášky také zcela prominouti. Dokáže-li se, že jest tu blízké nebezpečení smrti, může také politický úřad okresní ohlášky prominouti proti tomu, že zasnoubenci přísahou potvrdí, že o ničem nevědí, co by manželství jejich bylo na překážku.

Ohledně oddavek před úřadem civilním ustanovuje zákon toto:

Slavné prohlášení, že zasnoubenci k manželství přivolují, děje se před úřadem světským

1. zpečoval-li by se některý správce duchovní, jemuž přísluší přijímat k sobě slavné prohlášení, že zasnoubenci k manželství přivolují, byv od nich za to požádán, z příčiny nějaké, která v zákonech státních není uznána za překážku, slavné prohlášení, že k manželství přivolují, k sobě přimouti,

2. při manželství osob, které nenáleží k žádné církvi neb společnosti náboženské zákonem uznané (osob bez vyznání).

Slavné prohlášení, že zasnoubenci k manželství přivolují, učiněno buď představeným politického úřadu okresního (obecního), nebo před jeho náměstkem u přítomnosti dvou svědků a přísězného zapisovatele.

O tom, že sňatek manželský byl vykonán, buď protokol sdělán a jak od ženicha a nevěsty, tak i od svědků a obou osob úředních podepsán.

Politický úřad okresní (obecní) vede v příčině ohlášek a sňatků manželských u něho vykonaných knihu ohlášek a rejstřík manželský a bude z těchto rejstříků k požádání vydávati vysvědčení úřední, že byly ohlášky předsevzaty a sňatek manželský vykonán.

Manželé, kteří vešli v manželství před úřadem světským, mají na vůli, žádati potomně, aby

některý správce duchovní té konfessí, ku které manžel neb manželka náleží, jejich manželství udělil církevní požehnání.

Prominutí překážek manželských.

Překážky, pro které manželství uzavřeno býti nemůže, mohou odpadnouti buď samy od sebe (na př. u osob nezletilých dosažením zletilosti), nebo mohu býti prominuty a platné manželství potom uzavřeno.

Nejsou však překážky všeho druhu prominutelné. Zákon sice neustanovuje, které překážky prominuty býti mohou a které nikoli, avšak dle povahy věci sluší souditi, že nelze prominouti překážky, které se zakládají na nedostatku věku neb přivolení k manželství (únos, bázeň), dále překážku stávajícího již svazku manželského, a překážky zakládající se na právu osob třetích (na př. manželství osob nezletilých, neudělil-li k němu otec svolení).

Kdy lze o prominutí překážky žádati?

Pravidelně má se o prominutí překážky žádati před uzavřením manželství. Výminečně lze žádati i po uzavření manželství a prominutí překážky platnosti manželství brání.

Příslušné předpisy zákonné uvádějí následující:

Z příčin důležitých může se na polit. úřadě zemském za prominutí překážek manželství žádati; zemským úřadům jest však uloženo, aby zkoumajíce důvody pro dispensi, co nejpřísněji předsešly, a dispense smí udělena býti toliko, když se prokážou vlastnosti potřebné k manželství a když pravdivost důvodů pro dispensi jest

potvrzena. Dispensi od manželských překážek osobám vojenským uděluje ministerium vojenství.

Jde-li o prominutí překážky nějaké, prvé než zasnoubenci v manželství vstoupí, mají sami a svým vlastním jménem za ně žádati. Přejde-li však již po vykonaném sňatku na jevo nějaká překážka zrušitelná, o které se prvé nevědělo, mohou se manželé také skrze svého správce duchovního, jméno své zatajíce, k úřadu zemskému obrátiti, aby jim překážku prominul. Totéž platí také tehda, když oddány býti chtějí dvě osoby, o nichž se již dříve vůbec mělo za to, že jsou manželé, avšak jen když dotčenou přísahu vykonají.

Promine-li se překážka nějaká, která tu byla, když zasnoubenci v manželství vcházeli, buď před správcem duchovním a dvěma důvěrnými svědky, ohlášek neopakujíc, přivolení k manželství znovu prohlášeno a v knize oddavků poznamenáno, že tato slavnost byla vykonána. Šetřilo-li se tohoto nařízení, pokládáno buď manželství tak, jako by se hned z počátku platně bylo stalo.

o neplatnosti manželství.

Neplatnost manželství, jemuž na závalu jsou následující překážky, a to: únos, svazek manželský, vyšší svěcení neb slib čistoty, rozdílné náboženství mezi křesťany a osobami, které nevědí náboženství křesťanského, přibuzenství, švakrovství, cizoložství, pokus zavraždění manžela a nedostatek zákonného aktu oddavacího, vyšetřena buď z povinnosti úřadu.

V jiných případnostech posečkáno buď, až za to žádati budou ti, kdož manželstvím, jemuž

byla na závalu nějaká překážka, v právech svých byli zkráceni.

V případech, kde neplatnost manželství se má vyšetřovati z povinnosti úřadu, netřeba stanoviti zvláštního žalobce. Naproti tomu, když svazek manželský smrtí jednoho neb obou manželů jest zrušen, může býti předsevzato úřední vyšetřování o platnosti zrušeného manželství od úřadu k tomu povolaného, pokud žádají účastníci k tomu dle zákona oprávnění o vyšetření a rozhodnutí té věci, aby zjednali průchod soukromoprávním nárokům, trestní soudce za účelem úředního řízení, aneb některý úřad administrativní v zájmu státní správy.

Manžel, jenž věděl o omylu v osobě zblhlém, neb o bázní, v kterou druhá strana byla uvedena, nemůže odpírati, že manželství jest platné; aniž to může činiti manžel, který zatajil, že nemůže sám o své vůli v platné manželství vcházeti, jsa nezletilý nebo vojákem, nebo který klamně předstíral, že mu bylo dáno přivolení k manželství zákonem vyhledávané.

Vůbec jen strana nevinná může žádati, aby smlouva manželství za neplatnou byla prohlášena: toho práva však pozbude, když v manželství setrvá, nabyvši o překážce vědomosti.

Vešel-li nezletilý nebo poručenec o své újmě v manželství, může otec nebo poručenstvo jen tud odpírati, že platné jest, pokud moc otcovská nebo poručenská trvá.

Vyšetřovati a rozhodovati, zda-li manželství jest neplatné, přísluší jedině soudu sborovému toho okresu, v kterém manželé rádně bydlejí. Soud sborový pojmenuje rozumného a rozšafného muže, aby vyhledav okolnosti manželství hájil, by pravá povaha věci i tehda z povinnosti ú-

řadu se vyše třila, když se řízení koná k žádosti některé strany.

Pro šetření o neplatnosti manželství platí následující zásady:

Může-li překážka býti zdvižena, hled soud sborový ji zdvihnouti, učině opatření k tomu potřebné a máje strany k tomu, aby se o to usnesly; nebylo-li by však lze toho dovésti, nechť soud sborový nalezne, zda-li manželství jest platné. Vůbec pokládá se za to, že manželství jest platné. Praví-li tedy kdo, že jest tu nějaká překážka, nechať ji úplně dokáže, v čemž ani srovnávající se doznání obou manželů nemá moci důkazu, aniž dopustiti lze, by manželé na to přísahali.

Zvláště když by kdo tvrdil, že tu již prve byla stálá nemohoucnost, konati povinnost manželskou, a že tu jest posud, budiž důkaz veden pomocí znaleců, totiž lékařů a ranhojičů zkušených a podle okolností i pomocí porodní báby.

Nemůže-li se s jistotou určití, zda-li nemohoucnost je stálá nebo jen dočasná, jest manželům ještě rok spolu bydleti; pak-li by nemohoucnost po ten čas trvala, budiž manželství prohlášeno za neplatné.

Přijde-li z líčení o platnost manželství na jevo, že jedna strana nebo že obě strany o překážce manželství prve věděly a že úmyslně ji zatajily, hleděno buď k těm, kdož jsou tím vinni, trestem v zákoně o těžkých přestupcích vyměřeným (přestupek § 507. trestního zákona). Jest-li jedna strana bez viny, může žádati rahrazení škody. Byly-li konečně v takovém manželství zplozeny děti, pečováno buď o ně dle pravidel, daných v kapitole o povinnostech rodičů.

Ů rozvodu.

Občanský zákonník poskytuje manželům, kteří z důležitých příčin buď nemohou nebo nechtějí spolu žiti, možnost, aby buď za vzájemného souhlasu, anebo při zavinění jedné strany i proti vůli vinného manžela společenství manželské zrušili, aniž by však tím manželství samo zrušovalo. Takovéto zrušení pouhého spoluzití manželského, při kterém však manželský svazek dále trvá, nazývá zákon rozvodem. (Scheidung, Ehescheidung). Vedle toho přinouští zákon též rozloučení (Trennung) manželství, při kterém se netoliko manželské společenství, nýbrž i manželský svazek a manželství samo ruší, takže dosavadním manželům jest volno v nové manželství vejiti.

Bylo-li manželství pouze rozvedeno, nesmějí rozvedení manželé vejiti v nové manželství, nýbrž jsou i nadále povinni k manželské věrnosti, nikoli však ku konání manželských povinností.

Soud musí rozvod povolití, jestliže se oba manželé souhlasně dohodli o tom, že se dají rozvésti.

Dle zákona musejí se manželé, kteří se chtějí dáti rozvésti, podrobiti nejprve třem pokusům smířovacím, které se konají buď před příslušným správcem duchovním, nebo před soudem. Obrátí-li se manželé na duchovního správce, a neměly-li pokusy smířovací žádného úspěchu, má správce duchovní dáti manželům písemné vysvědčení, že při žádosti své, aby byli rozvedeni, trvají. Tu manželé vysvědčení toto příložíce, mají žádost za rozvod svému řádnému soudu podati. (Při dobrovolném rozvodě příslušným jest okresní soud, v jehož obvodě manželé řádné bydliště mají neb měli naposledy).

Jestliže se manželé, pominouce svého správce duchovního, obrátí přímo na soud, tedy má soud, jestliže přísluší manželé rozvésti, prve než počne o hlavní věci jednati, po třikráte pokusy smírovací, a to vždy po osmi dnech, předsevzítí. Setrvávají-li manželé při svém rozhodnutí, dáti se rozvésti, má soud, přesvědčiv se, že se manželé ve příčině jmění a výživy shodli, nepouštíje se v další vyšetřování, rozvedení žádané povoliti. Nemá-li dohody o majetku a o výživě, nelze žádosti za rozvod vyhověti.

Je-li jeden z manželů nezletilý, potřebí k dohodě o majetku svolení poručníka a úřadu poručenského. K žádosti o rozvod a k povolení rozvodu svolení takového potřebí není.

Žádá-li toliko jeden z manželů za rozvod a druhý manžel svolení k rozvodu odpírá, v tom případě jest příslušný sborový soud (krajský a zemský), v jehož obvodě manželé řádné bydlíště mají, může soud rozvod povoliti pouze tenkrát, prokáží-li se spravedlivé důvody k rozvodu. Soud má nejprve naříditi pokusy smírovací a teprve, zůstaly-li tyto pokusy bez úspěchu, má soud oprávněnost důvodů k rozvodu zkoumati.

Příčiny, pro které lze i proti vůli druhého manžela žádati za rozvod, uvádí zákon následovně:

„Z příčin důležitých tuto položených může se naléztí, aby manželé byli rozvedeni: když žalovaný byl cizoložstvím nebo zločinem nějakým vinen uznán; když manžela žalujícího zlomyslně opustil nebo nepořádný život vedl, čímž patrná část jmění manžela žalujícího nebo mravopopěstnost rodiny přišla v nebezpečství; pak když manželů žalujícímu nebezpečné úklady o život nebo o zdraví činil, krutě s ním nakládal nebo podle postavení osoby, když mu velmi citelně ně-

kolikrát ublížil, anebo když má nějakou trvalou vadu na těle, při níž jest nebezpečností nákazy.“

Zlomyslného opuštění dopouští se žalovaný manžel, který z nepřátelství k druhému manželu společnou domácnost opustil anebo odepřel druhého manžela do bytu přijati.

Ža nepořádný život pokládá se též naruživé hraní karet a výstřednosti pohlavní.

Urážky na cti jsou příčinou k rozvodu, jestliže dle postavení manželů a dle ostatních poměrů jsou způsobilé, aby druhého manžela skutečně urazily a jestliže se opakovaly.

Důvody rozvodu uvádí zákon pouze v příkladech, takže soud i z jiných spravedlivých příčin, než které výše byly uvedeny, může rozvod povoliti. Tak může býti důvodem rozvodu ha př. i okolnost, že manžel odpírá druhému manželů plnění manželských povinností.

Mají-li důvody pro rozvod uváděné povahu takovou, že by některá strana mohla býti v nebezpečství uvedena, může jí soudce ještě dříve, než věc rozsoudí, odděleně obydlí povoliti.

Důvody rozvodu v zákoně uvedené působí pouze, dokud strana nevinná, jakmile se o důvodu dověděla, v manželství nepokračovala. Jestliže však v manželství pokračovala, jest v tom odpuštění a strana tato nemůže žádati za rozvod pro skutečnosti, které se sběhly před odpuštěním.

Soud může, shledá-li při zkoumání všech okolností, že se obě strany dopustily činů, které jsou důvodem rozvodu, naléztí, že k rozvodu došlo pro zavinění obou manželů, což může míti důležitost ve směru majetkovém.

Bylo-li manželství rozvedeno pro zavinění mužovo, jest nevinná manželka oprávněna žádati přiměřenou výživu; bylo-li manželství rozvedeno pro

zavinění obou manželů, nemá manželka z pravidla nároku na slušnou výživu, jest však ponecháno soudci na vůli, aby od případu k případu, bera zřetel k všem poměrům, z důvodu slušnosti manžela přidržel k poskytování slušné výživy. Bylo-li naproti tomu manželství rozloženo pro zavinění manželky, nemá tato žádného nároku na výživu.

Jelikož povolením rozvodu manželství se nezrušuje, nýbrž dále trvá, mohou se manželé rozvedení opět sejítí, jsou však povinni řádnému soudci to oznámiti. Oznámením u soudu pozbývá čírvější povolení rozvodu své platnosti, a chtějí-li se manželé dáti zase rozvésti, musejí o povolení rozvodu znova žádati a to jen z nových důvodů.

O rozložení manželství.

Rozvod dovoluje zákon všem manželům bez ohledu na jejich náboženského vyznání, naproti tomu však jest rozložení manželství za života obou manželů přípustno toliko u příslušníků určitých vyznání.

Byli-li oba manželé nebo aspoň jeden z nich při uzavření manželství náboženství katolického, tu nemůže jejich manželství za života obou manželů vůbec býti rozloženo. Totéž platí, jestliže oba manželé po uzavření manželství přestoupili k náboženství katolickému, rovněž nemůže býti rozloženo manželství, kde i pouze jeden manžel při uzavření sňatku byl vyznání katolického.*)

*) Při katolických neb manželstvích, kde jedna strana při uzavření sňatku byla katolickou, může manželství býti rozloženo pouze smrtí jednoho

Náleží-li však manželé při uzavření manželství k jinému křesťanskému vyznání a jestliže ani po uzavření manželství oba ke katolictví nepřestoupili, může manželství jejich buď za souhlasu obou stran pro nepřemožitelnou nechuť, nebo v určitých případech pro zavinění jedné strany býti rozloženo.

Oba manželé mohou souhlasně žádati za rozložení manželství pro nepřemožitelnou nechuť, kterou k sobě vzájemně chovají. Soud však v tomto případě nemá hned rozložení manželství povoliti, nýbrž manželé buďtež nejprve na zkoušku rozvedeni, a to dle povahy okolností i několikráte a teprve, když i potom manželé na své žádosti o rozložení setrvávají, má se jim rozložení povoliti.

Manželství může býti dále rozloženo i proti vůli druhého manžela z důvodů v zákoně uvedených, které vzhledem k závažným následkům rozložení manželství jsou ovšem přísnější než důvody pro pouhý rozvod stanovené. Důvody tyto jsou: Když se manžel dopustil cizoložství nebo nějakého zločinu, pro který by nejméně na 5 let do žaláře byl odsouzen, když by manžel manžela zlomyslně opustil a nevědělo-li by se, kde se zdržuje, když by k veřejnému soudnímu předvolání do roka nepřišel; úklady nebezpečné o život nebo o zdraví; opětne kruté nakládání.

Bylo-li na rozložení manželství soudem uznáno, a chtějí-li rozložení bývalí manželé opět v manželství spolu žítí, musejí nový sňatek uzavřítí.

Manželé, jejichž manželství bylo rozloženo,

manžela neb prohlášením nezvěstného manžela za mrtvého.

mohou za života druhého manžela v nové manželství vejít, nikoli však s katolíky. Přestoupil-li jeden z manželů po uzavření rozloučeného manželství ke katolictví, nesmí v nové manželství vejít, pokud druhý manžel jest na živu.

Bylo-li manželství rozloučeno nebo za neplatné prohlášeno nebo smrtí mužovou rozvázáno, nemůže žena těhotná prve než slehne a vzejde-li o její těhotnosti pochybnost, prve než projde šest měsíců, znovu v manželství vejít; jestliže by však podle okolností nebo podle svědectví znalců se nepodobalo, že by byla těhotná, tedy může po 3 měsících politický úřad dispensaci povolit. Nešetřil-li se tohoto ustanovení, není proto manželství neplatné, avšak žena pozbuje toho, co jí muž předešlý smlouvami svatebními, smlouvou dědičnou, poslední vůlí anebo usnesením při rozloučení manželství byl poskytl. Muž pak, s kterým taková žena v druhé manželství vejde, nemůže žádat, aby manželství bylo prohlášeno za neplatné, čehož by jinak shledáv po uzavření sňatku manželku svou s jiným těhotnou, žádati mohl, a oba manželé budou dle okolností přiměřeně potrestáni.

Zákonné předpisy o manželstvích židovských.

Překážka manželství, pocházející z příbuzenství, vztahuje se u pobočných příbuzných při židech toliko k manželství mezi bratrem a sestrou, mezi sestrou a synem nebo vnukem bratra jejího nebo sestry; překážka manželství, pocházející ze švakrovství, vztahuje se však jenom k těmto osobám: když se manželství rozváže, není muži dovoleno, ani s příbuznou ženy své v pokolení vzestupném a sestupném, ani se sestrou ženy své;

ženě pak není dovoleno, ani s příbuzným mužem svého, v pokolení vzestupném a sestupném, ani s bratrem mužem svého, ani se synem nebo vnukem z bratra nebo ze sestry mužem svého v manželství vcházeti.

Ohlašování manželství židovských dětí se má v synagoze nebo v společné modlitebnici; kde však modlitebnice není, má místní úřad manželství ohlásiti v hlavní a zvláštní obci, do které jeden i druhý zasnoubenec jsou zapsáni, a to po tři dni sobotní nebo sváteční po sobě následující zachovávajíc o tom nařízení daných všeobecně pro ohlašování manželství. Prominutí ohlášek dosíci lze dle předpisů všeobecných. Zpečoval-li by se správce duchovní, byv o to požádán, z příčiny nějaké, která v zákonech státních není uznána za překážku, manželství ohlásiti, nebo slavné prohlášení, že zasnoubenci k manželství přivolují, k sobě přijmouti, mají snoubenci toho vůli, dáti manželství své úřadem světským ohlásiti.

Oddávky vykonati se mají v přítomnosti dvou svědků od rabína neb učitele náboženství obce hlavní jednoho neb druhého zasnoubence, když byli náležitá vysvědčení předložili. Rabín neb učitel náboženství může také rabína neb učitele náboženství jiné obce k oddávkům na místě svém ustanoviti.

Řádný rabín neb učitel náboženství má do knihy sňatků v zemském jazyku zapsati, že oddávky byly vykonány, má vysvědčení náležitá od zasnoubenců předložená číslem řadovým, pod kterým oddaní v knize sňatků jsou psáni, poznamenati a k této knize připojiti.

Knihy sňatků nesmějí býti vedeny jazykem neb písmem židovským.

Manželství židovské, v které by někdo vešel

Ö reformě našeho práva manželského.

Již ve stati úvodní jsme vyložili, jaká hlediska mají rozhodovati při úpravě novodobého, moderním poměrům a názorům vyhovujícího práva manželského. Jest to v první řadě požadavek bezkonfesijsnosti, manželského zákonodárství, neboť právní řád moderního státu musí vyhovovati všem občanům bez ohledu na jejich vyznání náboženské. Moderní stát, který uznává rovná práva všech občanů před zákonem, musí se řídit hledisky nestrannými, všemu občanstvu společnými a vzdalovati se myšlenky, že zájmy jeho totožny jsou se zájmy a názory té které konfesse. Nová doba, zvláště myšlenkové proudy racionalistické, uplatnily nové nazírání na podstatu manželství, kterému se musí přizpůsobiti i státní právo manželské, neboť právo zastaralé a potřebám lidu nevyhovující podryvá důvěru v právní řád a v zákony a stává se břemenem občanstva.

Protí těmto zásadám se manželské právo v Rakousku dosud platné v mnohém směru prohřešuje, vyhovujíc jednostranně stanovisku katolické církve a řešíc četné otázky ve směru konfesijsně katolickém. A není také divu. Vždyť náš občanský zákoník, který též manželské právo upravuje, pochází z roku 1811, a zůstal od té doby té-

měř beze změny. A přece se poměry a názory v průběhu století, které nás od oně doby dělí, radikálně změnily! Zákony ze dne 25. května 1868 a ze dne 9. dubna 1870 zaveden byl sice i u nás civilní sňatek, avšak v rozměrech značně omezených, a v ostatních směrech zůstalo naše právo manželské úplně beze změny, ač v mnohém směru odporuje zřejmě samým základním zákonům státním, kterými zaručena svoboda svědomí a rovnost všech občanů před právem a zákonem. Jest proto přirozeno, že zastaralé předpisy občanského zákonníka vyvolávají silné hnutí reformní usilující o to, aby naše právo manželské nezůstávalo dále za zákonodárstvím ostatních kulturních států evropských.

Které jsou hlavní požadavky hnutí o reformu manželského práva usilujícího? Jedná se o tyto změny našeho manželského práva:

1. Pro všechny státní občany bez rozdílu vyznání budiž zaveden obligatorní, nucený civilní sňatek.

2. Překážka vyššího svěcení a slavného slibu čistoty (§ 63. obč. z.) budiž zrušena.

3. Překážka manželství mezi křesťany a osobami, které nevyznávají náboženství křesťanské (§ 64. obč. z.), budiž zrušena.

4. § 111. občanského zákonníka, který prohlašuje manželství mezi katolíky uzavřené za nerozlučitelné, pokud jeden z obou manželů jest na živu, budiž zrušen a i manželství katolíků budiž prohlášeno za rozlučitelné.

4. Tak zv. překážka katolicismu budiž zrušena.

CIVILNÍ SŇATEK.

Pro všechny státní občany bez ohledu na jejich příslušnost náboženskou budiž zaveden civilní sňatek.

tek. Dle práva v Rakousku dosud platného jsou příslušníci vyznání státem uznaných (katolíci, stárokatolíci, protestanti, židé) povinni, aby svůj sňatek uzavírali před knězem své církve a teprve, jestliže by kněz vykonání sňatku odepřel, z důvodu, který státní zákonodárství neuznává za překážku manželství, jest přípustno uzavříti civilní sňatek před úřadem občanským.

Sňatek církevní jest v odporu jednak s požadavkem tolerance mezi jednotlivými konfesemi ve státě žijícími, jednak pak se zásadou svrchovanosti státního zákonodárství. Stát, který uznává svobodu svědomí a rovnost všech občanů bez rozdílu náboženství, má vším svým zákonodárstvím šířiti náboženskou snášenlivost a i své občanstvo v této zásadě vychovávat. Stát, který nutí své občany, aby uzavírali sňatek před úřady církevními (a to ještě výhradně), udržuje lid v náboženské předpojatosti. Při sňatecích smíšených, které se vykonávají před knězem jednoho z obou snoubenců, znamená církevní sňatek vlastně znásilnění toho ze snoubenců, který patří k jiné konfessi.

Stát, který nutí své občany, aby uzavírali sňatek před úřadem církevním, činí tím své zákonodárství manželské illusorním, neboť duchovní, který o přípustnosti manželství rozhoduje, řídí se řády a předpisy církevními, a nikoli zákony státními. Závisí tedy od orgánů církevních, zda-li a v jakém rozsahu zákony státní o manželství budou provedeny. A připouští-li stát ve výmínečných případech, když církev vykonání sňatku odepře, manželství civilní — jako u nás v Rakousku — staví tím přece jen své vlastní zákonodárství do druhé řady a zadává tak svrchovanosti moci státní. Jest proto zájmem státu i občan-

stva, aby i u nás zaveden byl obligatorní sňatek civilní. Při tom ovšem nemá nikomu býti bráněno, aby sňatku svému před státními úřady uzavřenému dal i církví pozhemati, a však sňatek pouze v církevní formě uzavřený byl by právem světským pokládán za neplatný.

PŘEKÁŽKA VYŠŠÍHO SVĚCENÍ A SLAVNÉHO SLIBU ČISTOTY.

(§ 63. obč. zákonníka.)

Náš zákonník, který pokládá za neplatné manželství uzavřené katolickým knězem, jenž přijal vyšší svěcení, neb osobou řádovou, která složila slavný slib čistoty, stojí tu opět zcela jednostranně na stanovisku katolické církve. Církev zavedla tyto překážky na koncilech Lateránských v letech 1123 a 1139 vycházejíc ze zásadního názoru, že bezženství jest vyšším stupněm dokonalosti než manželství, ve kterém církev vždy spatřovala něco méně dokonalého. Církev vyžadovala od osob vvolených k povolání kněžskému tuto vyšší dokonalost, totiž pohlavní čistotu. Toto církevní nazírání na manželství jest dnešní společností ovšem zcela cizí, neboť novodobé směry myšlenkové, zvláště rationalismus, vnesl již v manželství novou, neasketickou morálku považující manželství za svazek čistý, povznášející a dokonalejší než bezženství. Stát nesmí svým zákonodárstvím přispívat k udržení názorů dnes již úplně překonaných a proto není důvodu, aby překážka tato byla státem sankcionována. Stát nemá práva, aby osobní svobodu jednotlivcovu omezoval a z důvodu zájmům státním zcela cizího uzavření manželství

zabraňoval. Moderní stát má i manželství uzavřené katolickým knězem pokládati za platné a ponechat církvi, zda udělí své svolení ku zrušení celibátu. Dle našeho práva nesmí dokonce ani kněz, který úřadu svého se vzdal, neb z církve vystoupil, v platné manželství vejíti. Tímto lidským stanoviskem nutí stát své občany, aby žili v konkubinátu, a prokazuje špatné služby veřejné mravnosti.

PŘEKÁŽKA RŮZNOSTI NÁBOŽENSTVÍ.

Zákaz manželství mezi křesťany a osobami, které nevyznávají náboženství křesťanské, jest snad v zájmu církvi nepřejících manželstvím smíšeným, kterými se konfesijsní rozdíly a předsudky zmírňují. Ochota státu k církvi nesmí však jíti tak daleko, aby tím porušovány byly samy základní zákony státní, které zaručují rovnost všech státních občanů před zákonem bez ohledu na jejich náboženskou příslušnost.

ROZLUČITELNOST MANŽELSTVÍ.

Dle rakouského práva lze náboženství katolíků ze závažných důvodů pouze rozvésti. Rozvedení manželé jsou sice zbaveni závazku sdíletí společnou domácnost a plnění vzájemné povinnosti, avšak žádný z nich nesmí uzavřít sňatek nový. Naproti tomu lze manželství příslušníků ostatních křesťanských církví, židů a osob bez vyznání, nejen rozvésti, nýbrž i rozloučiti. Rozloučením se manželský svazek úplně zrušuje a každý z manželů může uzavřít sňatek nový. Ovšem nelze rozloučiti manželství libovolně, nýbrž toliko z určitých důvodů zákonem stanovených, které jsme výše vyložili.

Jak viděti, obsahuje náš zákonník občanský různé předpisy pro katolíky a jiné opět pro pří-

slušníky jiných vyznání a pro osoby bez vyznání. To lze si vysvětliti pouze tím, že náš zákon i v otázce rozlučitelnosti manželství katolíkům přidržel se práva církevního a názoru katolické církve. Katolická církev pokládá totiž manželství za nerozlučitelné, dokud jeden z manželů jest na živu, držíc se slov Písma, že co Bůh spojil, nemá člověk rozlučovati. Církevním posvěcením nabývá manželství povahy svátostné, jakožto svazek trvalý a nerozlučitelný. Jest ovšem nepochybně, že toto stanovisko nehájila katolická církev již hned v prvních počátcích svého vzniku, naopak dlouhá staletí po rozšíření křesťanství bylo rozlučování manželství křesťanských bez závady prováděno. Teprve Karel Veliký byl první panovník, který světským zákonem prohlásil manželství za nerozlučitelné, a od té doby snažila se církev uplatniti a upevniti tuto zásadu všeobecně.

Ovšem lidskou přirozenost a moc skutečných poměrů, které činí trvání uzavřeného manželství v četných případech nemožným a pro oba manžely nesnesitelným, nemohla ani církev ignorovati. Církev nemohla se ovšem odhodlati k tomu, aby od principu nerozlučitelnosti manželství úplně upustila, avšak jsouc nucena poměry rozhodla se ke kompromisu a připustila aspoň tak zvaný rozvod od stolu a lože, při kterém manželství sice dále trvá, avšak společné soužití manželské se zrušuje. Opatření polovičaté, bez kterého by však církev proti elementárnímu odporu lidu zásadu nerozlučitelnosti manželství nebyla uhájila. Druhý prostředek, kterým církev nerozlučitelnost svazku manželského často obcházela, byl liberální výklad předpisů o neplatnosti manželství v tom případě, vyjde-li po uzavření sňatku na jevo, že platnosti manželství vadí nějaká překážka, církevním právem stanovená. Tu bývaly často předstírány

překážky, kterých ve skutečnosti ani nebylo, nebo které již při uzavření sňatku byly známy, a okolnosti takové vyhledávaly se jen proto, aby byla záminka pro prohlášení manželství za neplatné. Zvláště jednalo-li se o mocné tohoto světa, počínala si církev velmi liberálně. Církev trvala tedy pouze theoreticky na principu nerozlučitelnosti, ve skutečnosti však jak předpisy o rozvodu od stolu a lože, tak i prolašování četných manželství za neplatné tuto zásadu obcházela. O příklady z historie není nouze a jest zajímavé, že sám Karel Veliký, který vydal první zákon o nerozlučitelnosti manželství, dvakráte (roku 769 a roku 771) své manželství zrušil a nový sňatek uzavřel, ba roku 771 bylo jeho manželství samým papežem prohlášeno za zrušené. Poučným dokladem kompromisní taktiky církve jest zvláště případ Napoleonův. Když francouzský císař r. 1809 své manželství zrušil a nový sňatek uzavřel, tu církevní soud odsoudil jej nejprve k peněžité pokutě šesti franků ve prospěch chudých, když však císař byl i nad tím rozhorlen, sprostil jej soud i této pokuty.

Z toho vidíme, že ani katolická církev netrvala na rozlučitelnosti manželství důsledně a zásadně. Avšak státní zákonodárství nesmí ovládáno býti názory konfessiijními, zvláště když pro rozlučitelnost manželství mluví četné důvody rozumové. Lidstvo vyspělo, touží po větší míře svobody a i v manželství musí býti ponechány širší meze pro volnost individua. Proto musí rozloučení manželství připuštěno býti z důvodů, které pravému účelu manželství odporují a ve skutečnosti nemožným je činí. Musí býti zrušitelným poměr, při kterém šťastný život rodinný jest nemožný a jehož další trvání budí pohoršení a ohrožuje mravnost. Pouhý rozvod od stolu a lože tu nepo-

stačuje, neboť nevinný manžel trpí tu za viny druhé strany, brání-li se mu v nový svazek manželský vejíti. Rozvod nutí rozvedené manžely k neprirozenému celibátu, vede pravidelně k nepořádnému životu a ke konkubinátu a budí právě tak pohoršení, jako nešťastné a svárlivé manželství.

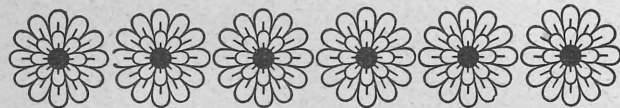
A ohled na děti? Jak rozvod od stolu a lože, tak rozloučení manželství jest pro děti nešťastím, poněvadž jest provázen nemravnými a pohoršujícími výstupy. Jest však lépe, aby dojmy, které zůstávají v dětské duši nešťastné manželství, zahlazeny byly dojmy druhého manželství šťastnějšího. Ve svárlivém manželství není řádná výchova dětí možná a proto jest rozloučení manželství i pro děti dobrodiním. Při tom musí se ovšem učiniti opatření, aby i po rozloučení manželství řádná výchova a zaopatření dětí v budoucnosti bylo zajištěno, jak tomu jest ostatně i při rozvodu od stolu a lože.

Proti rozlučitelnosti manželství namítá se často, že by tím manželům poskytnuta byla možnost k libovolnému rozlučování manželství bez závažných příčin. Naproti tomu sluší uvést, že rozloučení manželství bylo by přípustno jen z určitých vážných důvodů zákonem stanovených, které už dnes náš zákonník občanský stanoví pro rozluku manželství nekatolíků. Ostatně zkušenost učí, že k rozluce u nekatolíků, ač zákon ji připoustí, jen zřídka dochází a že rodinný život jejich bývá často vniternější a dokonalejší než v manželstvích katolických. Vždyť vzorný život rodinný předpokládá mravní dokonalost obou manželů, a nedá se vynutiti žádnými byt sebe přísnějšími předpisy zákonnými.

Obsah.

Poměr státu a církve v zákonodárství manžel- ském	3
O zasnoubení	13
O překážkách a záповědích manželských	14
Obřadnosti smlouvy manželské	24
A. Církevní forma sňatku	28
B. Civilní forma sňatku	32
Prominutí překážek manželských	35
O neplatnosti manželství	36
O rozvodu	39
O rozloučení manželství	42
Zákonné předpisy o manželstvích židovských	44
O reformě našeho práva manželského	49

Seznam knih

vydaných nákladem Josefa Pelcla, které koupí přešly
v majetek

nakladatelství B. Kočího v Praze.

BELETRIE:

J. Barbey D'Aurevilly: Rudá záclona	1.—
Ch. Dickens: Cvrček u krbu	—,80
Ch. Dickens: Zvony	—,80
G. Eckhoud: Kees Doorik	1.60
G. Egertonová: Dissonance	3.20
A. Garborg: Mír	2.40
E. a J. Goncourtové: Germinie Lacerteusova	2.40
V. Houdek: Vykvetly bíliny. Básně	1.20
G. Keller: Lidé Seldwylští	2.60
J. Opolský: Svět smutných. Básně	—,80
J. Opolský: Klekání. Básně	1.—
A. Schnitzler: Umírání	1.60
J. z Wojkowicz: Gerda. Román	5.—
Ch. Dickens: Zlé časy. Román	4.—

Sv. 58. Dr. E. Haufe: Základy přirozené výchovy	1.20
Sv. 59. F. Bezold: K dějinám husitství	1.—
Sv. 60. A. de Gobineau: Renaissance	3.—
Sv. 61. P. Sabatier: Sv. František z Assisi	6.—
Sv. 62. K. Nevšimalová: Informatorium mod. ženy	1.50
Sv. 63. A. Schopenhauer: Životní moudrost	1.60
Sv. 64. R. Waldo Trine: Ráj srdce	1.—

KRITICKÁ KNIHOVNA:

Sv. 1. E. Hennequin: Spisovatelé ve Francii zdomácnělí	3.—
Sv. 2. E. Rod: Mravní názory	2.80
Sv. 3. J. Vorel: Román	—72
Sv. 4. N. A. Dobroľjubov: Oblomovština	—70
Sv. 5. H. Taine: Filosofie umění	6.—
Sv. 6. E. Hennequin: Vědecká kritika	1.80
Sv. 7. E. V. Krejčí: Henrik Ibsen	—48
Sv. 8. O. Hansson: Průkopníci a věštcí	1.20
Sv. 9. T. Ribot: Nemoci vůle	1.80
Sv. 10. A. France: Epikurova zahrada	1.60
Sv. 11. H. Parker: Povaha krásných umění	3.20
Sv. 12. V. G. Bělinský: Evžen Oněgin	1.—
Sv. 13. F. V. Krejčí: Bedřich Smetana	2.40
Sv. 14. B. Alimena: Zločin v umění	—80
Sv. 15. H. Lichtenberger: Nietzscheova filosofie	2.20
Sv. 16. V. G. Bělinský: Obyčejná historie	1.30
Sv. 17. M. Graf: Německá hudba XIX. věku	2.—
Sv. 18. H. Taine: Dějiny literatury anglické, díl I.	4.20
H. Taine: Dějiny literatury anglické, díl II.	4.60
Sv. 19. H. Taine: Jeffrey Chaucer	—70
Sv. 20. P. Bourget: Studie ze současné psy- chologie	2.—

Sv. 21. H. Taine: W. Shakespeare	—50
Sv. 22. I. Brandes: Søren Kierkegaard	2.60
Sv. 23. Smirnov: Dostojevský a Nietzsche	—50
Sv. 24. Sýkora: Humor Nerudových feuilletonů	1.—

BIBLIOTÉKA SOCIÁLNÍCH A POLITICKÝCH NAUK:

Sv. 1. J. K. Igram: Děj. vědy národohospo- dářské	3.—
Sv. 2. Ch. Gide: Zásady národního hospodářství	7.20
Sv. 3. H. Spencer: O studiu sociologie	6.—
Sv. 4. J. Herkner: Dělnická otázka	8.—
Sv. 5. Dr. C. Horáček: Výminek	1.20
Sv. 6. Dr. J. Herkner: Ženy a studium ná- rodohosp.	—40
Sv. 7. Dr. J. Moník: Právo trestati	1.—
Sv. 8. G. Tarde: Zákony sociální	1.—
Sv. 9. W. Dielthey: Úvedení ve vědy duchové	1.60
Sv. 10. Dr. K. Eheberg: Finanční věda	6.—

RŮZNÉ:

Dr. C. Horáček: O důležitosti národ. hospo- dářství	—32
O. Viglic: Mechanická technologie, díl I.	2.—
O. Viglic: Mechanická technologie, díl II.	2.—
O. Külpe: Úvod do filosofie	2.40
L. N. Tolstoj: První čítanka	—40
Druhá čítanka	—40
Třetí čítanka	—40
Čtvrtá čítanka	—60

Prof. J. Kapras: Stručný nástin duševních vad dětských	1.20
E. Lavissee: Přehled politických dějin Evropy	—80
Th. Huxley: Uvedení do biologie a jiné essaye	—90
V. Mrštík: Bestia triumfans	—48
Polák: Dnešní položení Polákův	—08
Dr. D. M. List z nejnovější historie	—16
P. Leroy Beaulieu: O antisemitismu	—20
K. Rohan: Der Iudicatur des Obersten Gerichtshofes	1—
A. Neklan: Neklanův politický program	—40
B. Vetter: Světový názor moderního člověka	1—
Dr. F. Joklík: Zastavení exekuce	1—
Dr. F. Joklík: Osnova ústavy českého státu	—30
F. V. Krejčí: Deset let mladé literatury	—30
Scipio Sighele: Mravní záhada kolektivní psychologie	—10
K. Rohan: Glossa k Macharovu Satiricon	—20
K. Rohan: Moderní stoupenci Husovi	1—
Futurus: Ideje, inteligence a strany	—60
Oslava papírové pyramidy	—20
K. Rohan: Správný názor	—20
Dr. F. Mareš: Naturalism a Svoboda vůle	—60
K. Rohan: Die Inkompetenz des Reichsrathes	—50
K. Rohan: Obrana „Správného názoru“	—20

REV15

ÚK PrF MU

3129S12195

V Lidové knihovně právnické a státovědecké

vyšlo dosud:

1. Porotci. Jich práva a povinnosti.
2. a 3. Osobní daň z příjmu a kterak sepaní příznání k osobní dani.
4. Domovské právo.
- 5.—7. Všeobecné právo volební v Rakousku. (Volební reforma.)
8. a 9. O branné povinnosti. Rádce ve věcech vojenských.
10. Všeobecná práva státních občanů.
11. a 12. Agrární otázka.
13. Urážky na cti.
14. a 15. Daň činžovní.
16. Amortisace (umotování) ztracených listin.
17. a 18. Právo chudých.
19. a 20. Zákon o propůjčení cest nezbytných.
21. Členové komisí odhadních.
22. a 23. Úvěr živnostenský a zemědělský.
- 24.—26. Řízení přestupkové.
- 27.—28. Exekuce.
29. Alkoholismus a dělnická otázka.
30. a 31. Vznik, rozvod a rozloučení manželství.

V dalších svazcích vyjde:

- Vademecum trestní.
- Pořad instancí soudních.
- Chekové řízení.
- Celní tarif.
- Poměr církve a státu.
- Svědci, jejich práva a povinnosti.
- Daň pozemková.
- Poštovníctví.
- Kolky a nejdůležitější poplatky.
- Konkurs.
- Práva nemanželského dítěte a povinnosti nemanželského otce.
- Směnka.
- Občodní knihy.
- Náhrada škody.
- O smlouvách.

O dědictví, poslední
Úřady státní, jejich
Státní základní zákony
O říšské radě, delegacích a zemských sněmech.
Rakousko-Uherské vyrovnání.
O znalcích.
O manželství.
Práva a povinnosti nájemníků.
Právo stavební.
Právo autorské.
Právo patentní.
O poručenství.
Obec.
Okres.
Postavení obviněného.
O spořitelnách a záložnách.
Zastavárny.
Cla.
Výdělkové a hospodářské společnosti.
O pojišťování.
Vnucený správce.
Otázka ženská.
Otázka sociální.
O pozemkových knihách.
O právu honebním.
Živnosti a jejich právní postavení.

Každý svazek této knihovny bude dílko ucelené a úplně samostatné, zpracované zkušeným odborníkem a psané nejenom se zřetelem k nejširším vrstvám lidovým, ale i ku potřebě kruhů odborných.

 Každé číslo pouze 20 haléřů!

Naskytuje se tudíž každému vhodný okamžik zaopatřiti si za levný peníz užitečnou a nezbytnou příruční knihovnu z oboru práva a státovědy. Objednání lze v každém knihkupectví, zejména ale v

Nakladatelství B. KOČÍHO v Praze,

Františkovo nábřeží 14.